



BO‘LAJAK JISMONIY TARBIYA O‘QITUVCHILARINING SUN‘IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH KO‘NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH

Seytmuratov T.Q.

O‘zbekiston Respublikasi,

Nukus davlat pedagogika instituti tayanch doktoranti

Tayanch so‘zlar: sun‘iy intellekt; jismoniy ta‘lim-tarbiya; texnologiya; jismoniy tarbiya texnologiyasi.

Ключевые слова: искусственный интеллект; физическая культура; технологии; технология физического воспитания.

Key words: artificial Intelligence; physical education; technology; physical education technology.

Kirish. Sun‘iy intellekt asta-sekinlik bilan kundalik hayotning barcha jabhalariga, jumladan, tal‘imga ham ta‘sir o‘tkazmoqda. Jismoniy tarbiya insonning har tomonlama rivojlanishi uchun muhim fanidir. Zamonaviy ta‘limda texnologiyadan foydalanish, jumladan, Sun‘iy intellekt ta‘lim mazmunini nazariy jihatdan boyitadi, ta‘lim haqidagi tasavvurlarni o‘zgartiradi va an‘anaviy ta‘lim modellariga ta‘sir qiladi. Shuningdek, sun‘iy intellekt o‘quvchilar uchun ta‘limning amaliyligini yaxshilash, jismoniy tarbiyani uzluksiz rivojlanishga yordam berish imkoniyatiga ega. Biroq, kelajakdagi ta‘lim tizimlariga tayyorgarlik ko‘rishda muhim bo‘lishiga qaramay, hozirgi kunga qadar sun‘iy intellektni jismoniy tarbiyada qo‘llash bo‘yicha kam tadqiqot olib borilgan.

Bugungi kunda zamonaviy texnologiyalardan foydalanuvchilar sun‘iy intellektga asoslangan apparat va dasturiy ta‘minot texnologiyalari bilan o‘zaro aloqada bo‘lishni boshladilar va sun‘iy intellektga asoslangan ilovalar kundalik hayotning bir qismiga aylandi. Sun‘iy intellekt bir necha qobiliyatga ega u odamlar tomonidan tasniflangan ma‘lumotlar natijalarini bashorat qilish orqali takroriy vazifalarni ishlab chiqishi va inson tomonidan ishlab chiqilgan algoritmlar bilan muammolarni hal qilish orqali odamlar kabi qarorlar qabul qilishi mumkin. Sun‘iy intellekt topshiriqlarni qayta-qayta bajarish orqali berilgan buyruqlarni o‘rganadi va

muqobil variantlarni taqdim etish orqali odamlar uchun qaror qabul qilish yullarini yaratadi.

Jismoniy tarbiya har tamonlama inson rivojlanishining muhim qismidir. Zamonaviy jismoniy tarbiyada texnologiyadan foydalanish ta'lim mazmunini nazariy jihatdan boyitishi, jismoniy tarbiyani idrok etish va an'anaviy ta'lim modellaridagi o'zgarishlarni rag'batlantirishi va amaliy ta'sir ko'rsatishi, jismoniy tarbiyani qayta qurish va uzluksiz rivojlanishga yordam berishi mumkin. Ta'lim modelining tabiati, vizualizatsiya va takrorlash bilan bir qatorda, jismoniy tarbiya va sportda sun'iy intellekt qo'llanilishi tufayli yanada yorqinroq kelajakga ega bo'ladi.

Sun'iy intellekt haqida to'g'ri tushunchaga ega bo'lish uchun birinchi navbatda texnologiya jismoniy tarbiyaga olib keladigan imkoniyatlar va muammolarni va ilmiy va texnologik innovatsiyalarning dinamik rolini hisobga olish kerak. Sun'iy intellekt nafaqat zamonaviy jismoniy tarbiya innovatsiyasining adolatli mahsuloti bo'lishi mumkin, balki insonning har tomonlama qobiliyati va tasavvurlari majmuasi bo'lishi kerak. Shunday qilib, sun'iy intellekt insonning ijodiy fikrlash va qobiliyatini rivojlantiradi va uning qiymatini yanada yorqinroq aks ettiradi. Ushbu texnologiyalarni qo'llash, shubhasiz, zamonaviy jismoniy tarbiyani rivojlanishiga ta'sir qiladi.

Sun'iy intellekt insonning o'rganish, fikrlash va idrok etish qobiliyatini, shuningdek, tabiiy tilni tushunish qobiliyatini kompyuter algoritmi doirasida amalga oshiradi. Bu kompyuter fanlari va axborot texnologiyalarining bir bo'limi bo'lib, kompyuterlar qanday fikrlashi, o'rganishi va o'z-o'zini rivojlantirishi mumkinligini o'rganadi - ilgari faqat inson aqli orqali erisha oladigan vazifalar bugungi kunda kompyuterlarga aqli inson xatti-harakatlariga taqlid qilish imkonini beradi va sun'iy intellektni inson aql-zakatidan nusxa ko'chiradigan butun algoritm tarkibi sifatida ta'riflab, sun'iy intellekt ma'lumotlarni qayta ishlash intellekt nazariyasini qurishni o'z ichiga oladi. Ya'ni, sun'iy intellektda hom ma'lumotlar kompyuterning boshqaruv qurilmasi tomonidan filtrlanadi, bu orqali ma'no yaratiladi va oxir-oqibat foydalanuvchilarning ehtiyojlarini qondira oladigan ma'lumotlar sifatida qayta ishlanadi. Sun'iy intellekt avtomatlashtirilgan vazifalarni tezroq va samaraliroq bajarishi, yaxshiroq qaror qabul qilishni qo'llab-quvvatlashi va oxir-oqibat, odamlarsiz qaror qabul qilish jarayonlarini avtomatlashtirishi mumkin. Sun'iy intellekt insonning his-tuyg'ulari, fikrlari va harakatlariga taqlid qiladi. "Sense" yuzni aniqlash, ovozni tahlil qilish va matn tahlilini amalga oshirishda inson qobiliyatlariga taqlid qila oladigan sensorli sun'iy intellekt yordamida tasvir va videolarni tahlil qilish uchun ishlatilishi mumkin. «O'ylab ko'ring» kognitiv sun'iy intellektdan foydalangan holda mashinani o'rganish va chuqur o'rganish algoritmlari orqali ko'chirilishi mumkin, «Act» esa ijro etuvchi sun'iy intellekt



yordamida tabiiy tilni yaratishda odamlardan ko'chirilishi mumkin. Ushbu sun'iy intellekt shakllarining barchasi sun'iy intellekt tahlili, dialog xizmati, aqlli tadqiqotlar va aqlli tavsia etilgan echimlar orqali amalga oshirilishi mumkin [1, 3].

Sun'iy intellektga asoslangan jismoniy tarbiya o'quvchi, o'qituvchi va ta'lim ishlari sun'iy intellekt nazaridan umumlashtiriladi. Sun'iy intellekt o'quvchilarga ma'lumotlarni to'plash, asosiy ma'lumotlarni tahlil qilish va vizualizatsiya qilishda yordam beradi, bu ularga yuqori darajadagi jismoniy mashg'ulotlarga, amaliy va virtual tajribalarga hamda o'qituvchilar va o'quvchilar o'rtasidagi o'zaro munosabatlarga ko'proq vaqt sarflash imkonini beradi. Sun'iy intellekt o'qituvchilarga real vaqt rejimida sinf holati to'g'risida xabar berish va o'quvchilarning muammolariga turli xil alternativlarni taqdim etish orqali o'qituvchilarning qaror qabul qilishini qo'llab-quvvatlaydi. Shuningdek, u o'qituvchilarga baholash va ta'limni boshqarishda samarali yordam beradi. Nihoyat, sun'iy intellekt o'qituvchilarga samarali yordam berish va ma'muriy ishlarga sarflanadigan vaqtni qisqartirish orqali ularga o'qitish va o'qitish sifatini yaxshilashga ko'proq vaqt sarflashga yordam beradi. Jismoniy tarbiya har tomonlama inson rivojlanishining muhim qismidir. Zamonaviy jismoniy tarbiyada texnologiyadan foydalanish ta'lim mazmunini nazariy jihatdan boyitishi, jismoniy tarbiyani idrok etish va an'anaviy ta'lim modellaridagi o'zgarishlarni rag'batlantirishi va amaliy ta'sir ko'rsatishi, jismoniy tarbiyani qayta qurish va uzluksiz rivojlanishga yordam berishi mumkin. Ta'lim modelining tabiati, vizualizatsiya va takrorlash bilan bir qatorda, jismoniy tarbiya sportda sun'iy intellekt qo'llanilishi tufayli yanada yorqinroq kelajakka ega bo'ladi.

Sun'iy intellekt haqida to'g'ri tushunchaga ega bo'lish uchun birinchi navbatda texnologiya jismoniy tarbiyaga olib keladigan imkoniyatlar va muammolarni va ilmiy va texnologik innovatsiyalarning dinamik rolini hisobga olish kerak. Sun'iy intellekt nafaqat zamonaviy jismoniy tarbiya innovatsiyasining adolatli mahsuloti bo'lishi mumkin, balki insonning har tomonlama qobiliyati va tasavvurlari majmuasi bo'lishi kerak. Shunday qilib, sun'iy intellekt insonning ijodiy fikrlash va qobiliyatini rivojlantiradi va uning qiymatini yanada yorqinroq aks ettiradi. Ushbu texnologiyalarni qo'llash, shubhasiz, zamonaviy jismoniy tarbiya muhandislik rivojlanishiga ta'sir qiladi [2, 4].

Jismoniy tarbiya uchun sun'iy intellektni kerak bo'lishining uchta asosiy sababi bor. Birinchidan, jismoniy tarbiya endi faqat o'yin maydonchasida sodir bo'lmaydi, texnologiyalar rivojlangani sari jismoniy tarbiya ga nisbatan oldingi cheklovlar olib tashlandi. Talabalar endi hech qanday cheklovsiz o'zlari xohlagan jismoniy tarbiya mashg'ulotlarini bilan mashq qilishlari mumkin. Ikkinchidan, o'quvchilarning ta'lim samaradorligini oshirish uchun individual ta'lim va moslashtirilgan ta'lim amalga oshirilishi mumkin. Sun'iy intellekt har bir talabaning sport qobiliyatini



juda samarali aniqlaydi, ma'lumotlarni to'playdi va optimal natijalarni olish uchun real vaqt rejimida fikr-mulohazalarni beradi. Uchinchidan, sun'iy intellekt o'quvchilarning qiziqishini uyg'otish va o'rganishga bo'lgan motivatsiyasini saqlab qolish uchun turli xil o'quv vositalarini taqdim etadi. Shunday qilib, sun'iy intellekt xizmatlarini ishlab chiqish va tarqatish kerak, shunda o'quvchilar ham o'qituvchilar ham ta'lim samaradorligini oshirishdan qoniqishadi.

Sun'iy intellektdan foydalanish zamonaviy talablarga mos ravishda moslashuvchan elektron ta'lim platformalarini ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish imkoniyatlarini kengaytiradi. Talabalarning individual ta'lim olish jarayoni tashkil etilishga qarab, qo'shimcha elektron ta'lim resurslar, avtomatik tushuntirishlar yoki topshiriqlar berish mumkin.

O'quv jarayonida talabalarning o'quv faoliyatini tashkil etish va nazorat qilish jarayonlarini avtomatlashtirishi va ularning ishlashi haqida batafsil fikr bildirishi mumkin. Bu o'qituvchi va talabalarga materialni o'zlashtirish darajasini yaxshiroq tushunishga yordam beradi.

Sun'iy intellekt asosida virtual yoki elektron o'qituvchilar xizmatlarini joriy etish orqali ta'lim jarayonining uzluksizligini ta'minlash mumkin. Bunda talabalarning savollariga avtomatik javob berish, elektron ta'lim resurslari mazmunini tushuntirib berish imkoniyatlari yaratilishi mumkin. Mazkur tajriba hozirgi kunda jahonda talabalarning muloqot va ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirish maqsadida keng foydalanilmoqda.

Sun'iy intellekt asosida ayrim amaliy fanlarni, masalan, jismoniy tarbiya o'qituvchilarini tayyorlash jarayonida sun'iy intellekt asosida ishlab chiqilgan virtual mashg'ulotlar va simulyatsiyalardan foydalanish orqali talabalarda mashqlarni qanday bajarish kerakligi haqida tasavurlarini samarali shakllantirishga erishiladi. Jismoniy tarbiya darslarida sun'iy intellektdan foydalanish o'quv samaradorligini oshirishi va jarayonni yanada qiziqarli va individuallashtirishi mumkin [5].

Hozirgi vaqtda zamonaviy ta'lim texnologiyalarini joriy etish yoki ta'lim texnologiyasi masalalarini boshqarish, mavjud ta'lim texnologiyalari natijalaridan foydalanish, ta'lim resurslarini maksimal darajada qo'llash va ta'limni umumiy qayta qurish orqali ta'lim samaradorligini oshirish haqida juda kam narsa ma'lum. Shuning uchun ta'lim texnologiyasini o'rganish juda muhimdir. Sun'iy intellekt texnologiyasi va jismoniy tarbiya texnologiyasi jadal rivojlanmoqda. Ko'plab tadqiqotchilar va o'qituvchilar zamonaviy ta'lim texnologiyalari bo'yicha tadqiqotlar bilan shug'ullanadilar va ko'plab tadqiqotlar turli fanlar va turli tadqiqot fonlarida olib borilmoqda. Ta'limning amaliy va texnik tushunchasiga asoslanib, barcha sohalardagi mutaxassislar o'zlarining ta'lim yo'nalishlari uchun yangi texnologiyalarni hisobga olgan holda ta'lim va tadqiqot faoliyati bilan shug'ullanadilar.



Bundan tashqari, axborot asrida jismoniy tarbiya o'qituvchilarining ta'lim texnologiyasidan foydalanish qobiliyati ta'lim texnologiyasi uchun nazariyani qo'llash va baholashning umumiy darajasida bo'lishi kerak. Bu jismoniy tarbiya texnologiyasi bo'yicha asosiy bilim va ko'nikmalarni, jismoniy tarbiya texnologiyasidan foydalanishda muammolarni hal qilish qobiliyatini, jismoniy tarbiya texnologiyasiga e'tirof etish munosabatini, ijtimoiy mas'uliyatni va boshqalarni o'z ichiga oladi. Shuning uchun jismoniy tarbiya texnologiyasi jismoniy tarbiya sohasidagi yutuqdir. Jismoniy tarbiyaning yangi konsepsiyasining o'rnatilishi, jismoniy tarbiya modelidagi innovatsiyalar va jismoniy tarbiya tizimida amalga oshirilayotgan islohotlarni jismoniy tarbiya texnologiyasidan alohida tushuntirib bo'lmaydi. Shunday qilib, jismoniy tarbiya sohasida ishtirok etadigan har bir kishi, shu jumladan o'qituvchilar, talabalar, sport menejerlari va sport texnik mutaxassislari jismoniy tarbiya innovatsiyalarini yanada targ'ib qilish uchun jismoniy tarbiya muhandisligidan foydalanishlari kerak.

Xulosa. Sun'iy intellekt o'qituvchi va talabalarga ma'lumotlarni to'plash, asosiy ma'lumotlarni tahlil qilish va vizualizatsiya qilishda yordam beradi, bu ularga yuqori darajadagi jismoniy mashg'ulotlarga, amaliy va virtual tajribalarga hamda o'qituvchilar va talabalar o'rtasidagi o'zaro munosabatlarga ko'proq vaqt sarflash imkonini beradi.

Adabiyotlar:

1. Goksel, N.; Bozkurt, A. Artificial Intelligence in Education: Current Insights and Future Perspectives. In Handbook of Research on Learning in the Age of Transhumanism 2019; Sisman-Ugur, S., Kurubacak, G., Eds.; IGI Global: Hershey, PA, USA, 2019; pp. 224–236.
2. McArthur, D.; Lewis, M.; Bishary, M. The Roles of Artificial Intelligence In Education: Current Progress And Future Prospects. I-Manag. J. Educ. Technol. 2005, 1, 42–80.
3. Baker., M.J. The roles of models in Artificial Intelligence and Education research: A prospective view. J. Artif. Intell. Educ. 2007, 11, 122–143.
4. Roll, I.; Wylie, R. Evolution and Revolution in Artificial Intelligence in Education. Int. J. Artif. Intell. Educ. 2016, 26, 582–599.
5. Xian, L. Artificial intelligence and modern sports education technology. In Proceedings of the 2010 International Conference on Artificial Intelligence and Education (ICAIE), Hangzhou, China, 29–30 October 2010; pp. 772–776.

РЕЗЮМЕ

Mazkur maqolada bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilariga sun'iy intellektni qo'llashda zarur bo'lgan tajribalarga bog'liq holatlar bayon qilingan. Bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilariga sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish ko'nikmalarini rivojlantirish fikri ilgari surilmoqda.

РЕЗЮМЕ

В данной статье описан необходимый опыт будущих учителей физкультуры по использованию искусственного интеллекта. Будущим учителям физкультуры предлагается идея развития навыков использования технологий искусственного интеллекта.

SUMMARY

This article describes the necessary experience of future physical education teachers in the use of artificial intelligence. Future physical education teachers are offered the idea of developing skills in using artificial intelligence technologies.